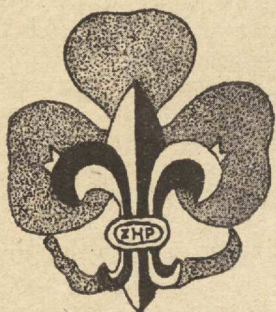
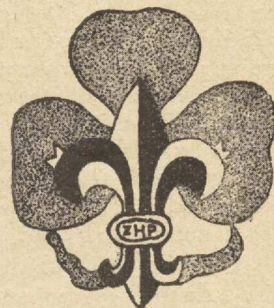

SKRZYDŁA

**MIESIĘCZNIK
INSTRUKTOREK
HARCERSKICH
ORGAN GKZZHP**

Trzeba w pracy tworzyć potęgę wyzwolonej Polski, trzeba taką z niej stworzyć siłę w materialnym i moralnym sensie, by nie tylko na wieki się ostała, ale w pierwszym z innymi państwami szła w szereg. Budujmy zatem wielkość Polski w pracy — oto hasło, które powinno stać się żywym przykazaniem harcerstwa polskiego, które powinno położyć swe niezatarte stygmaty na całym jego systemie wychowawczym, a stać się wiecznie płonącym ogniem serc harcerskich, ich najbardziej realną rzeczywistością i romantyzmem ich marzeń.

Dr. Michał Grażyński

PRACA INSTRUKTORSKA

Kształcenie starszyny w Harcerstwie Żeńskim

Systematyczne kształcenie starszyny harcerskiej zaczyna się w chwili powierzenia dziewczynce zastępu, złożonego z 5-8 koleżanek, które często sama musi zebrać i zorganizować, zawsze sama prowadzić i zaprawiać do życia harcerskiego. W tej pracy kierowniczej, w poczuciu rozwijającej się odpowiedzialności za zespół, w dążeniu do sprostania przyjętym obowiązkom i osiągnięcia dobrych wyników, dziewczynka wychowuje sama siebie, rośnie, rozwija się razem z zastępem, idąc zawsze jednak w pierwszym szeregu do każdej pracy i zabawy, będąc zawsze pierwsza w służbie.

Nie jest jednak nigdy pozostawiona samej sobie. Zastęp jej wraz z kilkoma innymi wchodzi w skład drużyny, na której czele w normalnych warunkach stoi odpowiedzialna i należycie wyrobiona kierowniczką-drużynową po próbie. Do jej obowiązków należy między innymi stała współpraca z zastępowymi, tworzącymi razem z przyboczną zastępem, prowadzony przez drużynową.

Zastęp ten ma własne formy i własny program. Tu dziewczęta wzbogacają swoje przeżycia harcerskie, rozszerzają swoje doświadczenia i zainteresowania, zdobywają dalsze próby i sprawności. Dzięki temu życia zastępu zastępowych jego członkinie traktują powierzoną sobie pracę w zastępach jako możność radosnego dzielenia się z innymi dziewczętami własnym dorobkiem, zaś napotykaną w swoim zastępie trudności, przeszkody i kłopoty uczą się zwalczać przy pomocy drużynowej i współtowarzyszek-zastępowych.

Zastęp zastępowych zbiera się co pewien czas jako rada drużyny. Rada ta tworzy i dyskutuje programy pracy dla poszczególnych zastępów i całej drużyny, współpracuje z sobą realizując te programy, czuwa nad całością i nad poszczególnymi etapami życia drużyny i jej ogniw.

Zastęp zastępowych jest tedy pierwszą komórką kształcenia starszyny harcerskiej, drużynową pierwszą w tej pracy kierowniczką.

W drużynach nie posiadających odpowiedzialnych drużynowych kształcenie zastępowych napotyka na istotne trudności. Z pomocą przychodzi tu hufcowa, organizując drużynę zastępowych hufca, prowadzoną przez wyznaczoną instruktorkę jako drużynową. Każdy zastęp takiej drużyny to zespół stale z sobą pracujący (w jednej i tej samej drużynie) i kierowany przez własną drużynową (jako zastępową) pod okiem instruktorki.

Wymagania stawiane przez organizację zastępowym są dość luźne. Przy wyborze kandydatki na zastępową zwracamy uwagę na harcerskie cechy jej charakteru i na jej możliwości przodownicze. Od zastępowej wymagamy:

aby była harcerką (po przyrzeczeniu harcerskim),

aby posiadała stopień wyższy niż stopień większości dziewcząt w zastępie,

aby była czynnym członkiem zastępu zastępowych i rady drużyny, do której należy, lub drużyny zastępowych hufca,

aby miała za sobą intensywne przeżycie harcerskie w postaci obozu (kolonji) drużyny lub hufca.

Prowadzone do niedawna w wielu ośrodkach okresowe kursy dla zastępowych coraz bardziej ustępują miejsca stałym zastępom i drużynom zastępowych. Wychodzimy tu z założenia, że żaden krótszy lub dłuższy kurs nie przygotuje dziewczynki do samodzielnej pracy kierowniczej, że od zastępowej w większości wypadków nie możemy wymagać daleko posuniętej samodzielności, że dziewczyna winna pracować, rozwijać się i kształtować systematycznie, w odpowiednim zespole i pod odpowiednim kierunkiem.

Wiele zastępowych zatrzyma się na tym pierwszym odcinku drogi starszyny harcerskiej, przed wieloma jednak dalsze możliwości stoją otworem.

Jednej z zastępowych, najodpowiedniejszej, drużynową powierza funkcję swej przybocznej. Harcerka ta współpracuje z drużynową w prowadzeniu drużyny, jest odpowiedzialna za powierzona sobie na stałe pracę, np. opiekę nad księgowością, inwentarzem i t. p. drużyny, kieruje pewnymi ćwiczeniami w drużynie i zastępie zastępowych, do którego należy, odwiedza zbiórki zastępów, utrzymuje kontakt z dziewczętami i w ich domach i t. p. Najbliżej obcuje z drużynową. Przez swą pracę i charakter swego życia harcerskiego zaprawia się do swej dalszej służby w charakterze przyszłej drużynowej - następczyni.

Cały bowiem okres pełnienia funkcji przybocznej jest dla dziewczyny próbą, poprzedzającą okres następny, w którym obejmie ona samodzielnie kierownictwo macierzystej lub innej drużyny. Niezawsze, oczywiście, wyniki tej próby są dodatnie.

Przybocznej, podobnie jak zastępowej, organizacja nie stawia konkretnych wymagań. Jest oczywiste, że przyboczna, jako najbliższa współpracownica drużynowej, winna stać wyżej niż inne dziewczęta zarówno pod względem wyrobienia osobistego, jak i pod względem doświadczenia. Wyrazi się to w posiadaniem przez nią stopnia, w sprawnościach, w przebytych obozach, w uzdolnieniach organizatorskich i wychowawczych, w dobrym stosunku do dziewcząt z drużyny. A już jasne jest, że drużynowa nie zrobi swą przyboczną dziewczyną, z którą nie potrafi blisko, po bratersku współżyć i harmonijnie współpracować.

Dla zachowania ciągłości pracy i utrwalenia, umocnienia danej drużyny konieczne jest by każda drużynowa, nawet nie przewidując, że warunki zażądać mogą jej ustąpienia, przygotowała sobie i drużynie następczynię. Funkcja przybocznej najlepiej do tego celu prowadzi. Drużyny jednak mocniejsze i złożone ze starszych dziewcząt nie mogą i nie powinny poprzestawać na kształceniu

Wymienione cechy kandydatka zdobywa przez cały okres próby ze świadomością wymagań stawianych instruktorce przez życie i organizację.

- II. Rozumie wagę i wychowawcze znaczenie całokształtu pracy harcerskiej.
- III. Zna ogólne zasady pracy zuchów, młodszych i starszych dziewcząt. Rozumie na czym polega metoda harcerska.
- IV. Posiada wyrobienie harcerskie w zakresie pierwszych trzech prób organizacyjnych.
- V. Wykaże się umiejętnością organizowania pełnego życia harcerskiego zastępu lub drużyny w domu, szkole, w drużynie, w pracy zawodowej, oraz w obozie i na kolonji.
- VI. Umie zorganizować pracę samowychowawczą i zdobywać wartości charakteru razem z zespołem rówieśniczek, albo zależnie od typu, wieku, środowiska i t. p. lub Umie organizować i prowadzić pracę samokształceniową i samowychowawczą z zespołem młodszym od siebie.
- VII. Posiada sprawność obozowniczkę lub kierowniczkę kolonji i przewodniczkę wycieczek.
- VIII. Wykaże się znajomością podstawowych podręczników harcerskich i zuchowych (coroczny wykaz w „Skrzydłach”) oraz umiejętnością posługiwania się literaturą specjalną.
- IX. Zna cel i budowę Z. H. P. według „Organizacji Harcerki”. Zna zarys historii skautingu i harcerstwa ze szczególnym uwzględnieniem ruchu żeńskiego.
- X. Wykaże się umiejętnością prowadzenia księgowości i gospodarki drużyny.
- XI. Przedstawi plan pracy, mającej na celu zrealizowanie przez drużynę wybranego

założenia wychowawczego w określonym czasie.

Według tego samego projektu próba drużynowej zuchów różni się od próby drużynowej młodszych dziewcząt jedynie punktem V, który brzmi:

„Zna metodę pracy z zuchami i wykaże się umiejętnością jej stosowania. Wykaże się umiejętnością organizowania życia zuchów w ciągu całego roku i na kolonji”.

Zgodnie z wytycznymi ustalonymi przez I Konferencję Komendantek Obozów starszyny, próba drużynowej przeprowadzana jest w dwóch etapach:

Etap I — udział w obozie drużynowych Chorągwi, — zaczęcie próby.

Etap II — rok pracy po odbyciu obozu — kierownicze w drużynie dziewcząt młodszych, starszych lub w gromadzie zuchów, zależnie od wybranego typu próby. b) metodyczno-praktycznej w zastępie drużynowych przy hufcu.

Przy końcu drugiego etapu następuje wizytacja drużyny przez instruktorce upoważnioną przez Komendę Chorągwi i ewentualne zakończenie próby. Wizytacja drużyny (gromady) kończąca próbę ma wykazać dostateczną ze strony drużynowej umiejętność organizowania życia harcerskiego drużyny i współżycia z otoczeniem (czynny udział w życiu drużyny drużynowych).

W istniejących warunkach system ten nie może być interpretowany zbyt bezwzględnie. Dlatego jako tymczasowy stosowany jest system zczyniania próby na stanowisku p. o. drużynowej przed odbyciem obozu drużynowych i kończenia jej po roku w obozie tegoż typu. I Konferencja wysunęła tu jednak pewne ograniczenia.

Oto jak przedstawia się z punktu widzenia programu zdobywanie próby drużynowej w dwóch etapach.

W obozie drużynowych — I-szy etap

Wykazanie i wyrabianie harcerskiej i instruktorskiej postawy (P. 1. wymagań próby).

Wykazanie zrozumienia całokształtu życia harcerskiego (P. 2. wymagań próby).

Przeżycie obozu jako realizacja właściwej metody harcerskiej (P. 3. wymagań).

Sprawdzenie wszystkich posiadanych stopni harc. z uwzględnieniem metodyki przeprowadzania prób.

Wykazanie się i wyrobienie umiejętności organizowania pełnego życia harc. zespołu (zastępu, drużyny, obozu) (P. 5. wymagań).

Uzyskanie sprawności obozowniczkę musi być wynikiem całego roku prac obozowniczych drużyny obozowej przy odpowiedniej postawie harc. danej jednostki (P. 6. wymagań).

Posługiwanie się literaturą specjalną (P. 7. wymagań) w myśl systemu samodzielnego zdobywania wiadomości.

Na najbliższej Konferencji programowej Instruktorce Z. H. P. powyższy tekst próby drużynowej i sposób jej przeprowadzania poddany będzie dyskusji, poprzedzającej ostateczne zatwierdzenie. Dlatego całą sprawę podajemy teraz do wiadomości ogółu instruktorce i wzywamy do opowiadania się na piśmie.

Wszystkie otrzymane uwagi i t. p. ogłosimy w następnym numerze „Skrzydła”.

W całorocznej pracy — II-gi etap.

Zrozumienia zasad całej pracy harc. (zuchy, młodsze, starsze dny, st. harcerstwo). Wykazanie zrozumienia istoty metody harc. w ujęciu pracy z drużyną (P. 3. wymagań).

Cwiczenia celem ugruntowania uprzednio zdobytego wyrobienia osobistego. (P. 4. wymagań).

Wykazanie się i wyrobienie umiejętności organizowania pełnego życia harc. zastępu, drużyny, w warunkach całorocznych (P. 5. wymagań).

Lektura harcerska rzeczy podstawowych, corocznie ogłaszanych przez G. K. H. w „Skrzydłach”.

Poznanie statutu i historii Z. H. P. i skautingu (P. 8. wymagań).

Wykazanie się umiejętnością prowadzenia sekretariatu i rachunkowości drużyny (P. 9. wymagań).

Opracowanie planu pracy drużyny opartego na wybranym odpowiednio do warunków i potrzeb założeniu wychowawczym (P. 10. wymagań).

Józefina Łapińska

Kier. Wydziału Kształcenia Starszyny

jednej tylko kandydatki na drużynową, nie powinny myśleć jedynie o sobie i swej przyszłości. Winny dążyć do ogarniania Harcerstwem nowych terenów, winny przygotowywać dziewczyny, stanowiące element instruktorski, do tego, by mogły w odpowiednim momencie przystąpić do organizowania nowych zastępów przygotowawczych i prowadzenia drużyn. Winny przygotowywać zastępowe i przyboczne dla innych drużyn, istniejących a słabych lub mających powstać. Dobra drużyna rozwija zawsze typy instruktorskie i szuka dla nich terenu działania, tem samem rozszerzając swój zasięg, swoje możliwości twórcze i cenne dla gromady poczucie siły i wartości.

W tych wypadkach droga do stopnia drużynowej nie prowadzi przez funkcję przyboczną, drużynowa może mieć bowiem tylko jedną, najwyżej dwie przyboczne. Dziewczęta o odpowiednim wyrobieniu harcerskiem i zdolnościach wychowawczokierowniczych, wykazanych na różnych odcinkach życia drużyny, zostają zarówno jako przyboczne przez radę drużyny, a następnie przez radę hufca wysunięte jako kandydatki na organizowany przez Komendę Chorągwi obóz drużynowych. Tem samem wchodzi w okres zdobywania próby drużynowej, nowy, znowu nie dla wszystkich dostępny etap na drodze kształcenia starszyny.

I tu po raz pierwszy spotykamy się z dokładnie sprecyzowanymi wymaganiami, stawianymi przez organizację kandydatkom na pełnoprawnione drużynowe.

Próba drużynowej została wprowadzona w r. 1926. Od wiosny r. 1934 stosowana jest w brzmieniu opracowanym przez I Konferencję Komendantek Obozów Starszyny, potwierdzonem w rok potem przez następną Konferencję tego samego typu.

Obecnie aktualne brzmienie próby drużynowej młodszych dziewcząt (w wieku od 11 do 15 lat) jest następujące:

Drużynową młodszych dziewcząt może zostać harcerka w wieku minimum lat 17, posiadająca wyrobienie umysłowe na poziomie gimnazjum (zdobyte w pracy szkolnej lub drogą samokształcenia) była przyboczną lub zastępową i:

- I. Dąży do ułożenia swego życia osobistego w myśl ideałów harcerskich. Osiąga i stale wyrabia w sobie:
  1. Uczciwość we wszystkich przejawach życia osobistego i zespołowego.
  2. Karność wewnętrzną i zewnętrzną.
  3. Czynny stosunek do zagadnień życia i pracy.
  4. Zdolność krytycznego przyswajania i użytkowania w drużynie zdobytych wartości.
  5. Poczucie odpowiedzialności za swoją pracę i współodpowiedzialności za zespół, w którym żyje.
  6. Wyrobienie społeczne i państwowe, uświadomienie obywatelskie.
  7. Dostateczny poziom kultury a mianowicie:
    - a) kultury mowy,
    - b) kultury współżycia z ludźmi,

- c) kultury współżycia z przyrodą,
- d) kultury zewnętrznej.
8. Umiejętność organizowania własnego bieżącego życia.

Wymienione cechy kandydatka zdobywa przez cały okres próby ze świadomością wymagań stawianych instruktorce przez życie i organizację.

- II. Rozumie ważność i wychowawcze znaczenie całokształtu pracy harcerskiej.
- III. Zna ogólne zasady pracy zuchów, młodszych i starszych dziewcząt.
- IV. Posiada wyrobienie harcerskie w zakresie trzech prób organizacyjnych.
- V. Wykaże się umiejętnością organizowania pełnego życia harcerskiego zastępu lub drużyny w domu, w szkole, w drużynie, w pracy zawodowej, oraz w obozie i na kolonji.
- VI. Posiada sprawność obozowniczkę lub kierowniczkę kolonji.
- VII. Wykaże się znajomością podstawowych podręczników harcerskich i zuchowych (coroczny wykaz w „Skrzydłach”) oraz umiejętnością posługiwania się literaturą specjalną.
- VIII. Zna cel i budowę Z. H. P. według „Organizacji Harcerki”. Zna zarys historii skautingu i harcerstwa ze szczególnem uwzględnieniem ruchu żeńskiego.
- IX. Wykaże się umiejętnością prowadzenia księgowości i gospodarki drużyny.
- X. Przedstawi plan pracy, mającej na celu zrealizowanie przez drużynę wybranego założenia wychowawczego w określonym czasie.

Według projektu Wydziału Kształcenia Starszyny G. K. H. próba drużynowej dziewcząt starszych, powyżej 15 lat ma brzmienie następujące:

Drużynową starszych dziewcząt może zostać harcerka w wieku minimum lat 17 (?) posiadająca wyrobienie umysłowe na poziomie gimnazjum (zdobyte w pracy szkolnej lub drogą samokształcenia) była przyboczną lub zastępową i:

- I. Dąży do ułożenia swego życia osobistego w myśl ideałów harcerskich. Osiąga i stale wyrabia w sobie:
  1. Uczciwość we wszelkich przejawach życia osobistego i zespołowego.
  2. Karność wewnętrzną i zewnętrzną.
  3. Czynny stosunek do zagadnień życia i pracy.
  4. Zdolność krytycznego przyswajania i użytkowania w drużynie zdobytych wartości,
  5. Poczucie odpowiedzialności za swoją pracę i współodpowiedzialności za zespół, w którym żyje.
  6. Wyrobienie społeczne i państwowe, uświadomienie obywatelskie.
  7. Dostateczny poziom kultury a mianowicie.
    - a) kultury mowy,
    - b) kultury współżycia z ludźmi,
    - c) kultury zewnętrznej.
  8. Umiejętność organizowania własnego współżycia.

Z refleksyj po obozie dla drużynowych

Złoty, obozy macierzystej drużyny, wycieczki, spływy harcerskie nie dają tego, co miesiąc spędzono na obozie dla drużynowych.

Złot w Spale — przeżywało się uczucie szlachetnej dumy z własnej drużyny, z organizacji, dumy nawet z Polski; przeżywało się braterstwo harcerskie, były to uczucia pełnowartościowe, owoce ich ujawniają się w przyszłej pracy.

A jednak — pozłotowy obóz drużynowych zyskuje na tem tle, zamiast zblednąć.

Złot zwarzjowaniem tempem wrażeń rozpraszał, miało się poczucie, że uciekają cudne przeżycia, człowiek ciągle gonął za czemś wymarzonem, czemś nieuchwytnem. Zwykły, szary tryb życia obozowego po harcersku skupił, nastąpiła przerwa w tropieniu istoty harcerstwa, aby ją odnaleźć w duszach harcerskich. Skończyła się jedna część wielkiej gry, trop odnaleziony, za nim pójdzie nie jeden „kot, co chadzał swojemi drogami“. Obecne warunki dziwnie sprzyjają powstawaniu charakterów ludzkich, o typie Kiplinowskiego kota, nie są to społecznicy, przeciwnie, często wyżywają się w dawaniu, tylko bronią się przed przynależnością do jakiejś grupy, gdyż widzą, jak słabe więzy łączą ich członków. Po obozie więzy okazały się dość silne, w siostrzanym, równym uścisku wyciągnęły się ręce, które zrzykany wyłącznie prawie wyciągać się ze świadomością dawania komuś, potrzebującemu.

Trudno powiedzieć, czy po obozie człowiek się stał lepszym, czy bogatszym duchowo, czy tylko szczęśliwszym?

W życiu męczą formy, w prawdziwym życiu harcerskiem nabierają treści, niema rzeczy małowartych w postawie harcerskiej; każda gra się uduchowia, życie staje się wielką grą, tropi się i realizuje zarazem ideał człowieczeństwa.

Tylko trop — jak kaźden trop, łatwo zgubić; obóz nie dał nam metod szukania tropu.

Książki, pisma harcerskie winne były być terenem pracy, poszukiwań, gier, gdyż one będą zawsze dostępne, jako skarbnica tropu.

Rzucam tu krótkie zdanie o tem, co było jedną z mych obozowych trosk. Padło słowo troska, myśli się rwą, tak ten obóz, któremu tyle zawdzięczam, był źródłem trosk, związanych jaknajściślej z myślą o przysłości organizacji: te już pozostaną, jako jeden z dorobków tych czterech tygodni.

Ostatnie refleksje. Co robią te, z którymi się pracowało, radowało, o które się troszczono, gdyż wszystkie, nawet w potykaniu zaopatrzone były w ideał harcerski? Czy nie zgubią tropu? troska się — Stary Bosman Sterników.

Wycieczka zuchów do Pikieliszek

Nadeszła wreszcie spóźniona wiosna. Słońce zaczęło pieścić ziemię, wzywając zuchy do lasu, na pola i łąki. Dłaczegóż jednak zuchy w tym roku nie od razu odpowiedziały na wołanie wiosny radosną pieśnią, dlaczego nie witały jej kaskadami dziecięcego śmiechu?

Ciche, spokojne były gromady zuchowe, bo Polskę całą kir żalobny pokrył. Ciężka jest to żaloba, odczuwają ją wszyscy w Polsce. Odczuwają najmniejsze nawet serduszka zuchowe, przez ukochanego Dziadka osieroczone...

Zatrzymaliśmy się więc wszyscy na drodze swej pracy. Cóż w tem dziwnego, że gromem strasznej wieści rażeni przystanęliśmy na chwilę, skamieniali w bólu? Czy jednak długo tak stać możemy? Oto z za grobu płynie do nas płomienne wezwanie Tego, który całe swe życie Polsce oddał. Słyszą je wyraźnie wszystkie zuchy. Prężą swe małe postacie na krótki rozkaz: Polsce pracą służ.

Na górę Chełm

Przyjechałam na górę Chełm w nieco spóźnionym terminie, a nawet w dobrze spóźnionym, bo prawie trzy tygodnie po współtowarzyszkach. Jak zwykle w takich wypadkach winnym był lekarz, który wcześniej nie wydał mi świadectwa zdrowia. Przekonałam się na wstępie, że zdobyć świstek opiewający, że taka a taka może latać — jest rzeczą bardzo trudną. Na stacji spotkały mnie koleżanki. Patrzyłam na nie z podziwem i zazdrością, one już latały! Po drodze zdążyły mi zwierzyć dwie naczelne zasady latania: „Nie rób świecy, aby ci jej zaś na grobie nie postawiono“ i „Nie mieszaj knyplem jak świniom w korycie“. Nieśmiało zapytałam, co to jest „świeca“, okazało się, że tak nazywa się zdzieranie szybowca łbem do góry. W takich wypadkach nowicjusz traci szybkość i oczywiście leży na ziemi.

Góra Chełm przyjęła mnie niezbyt przyjaźnie, akurat jeden z szybowników ze śląskiego klubu rozbił maszynę, pilota odwożono do szpitala. Oczywiście nic mu nie było i za tydzień wrócił, ale widok procesji z noszami tak zaraz na wstępie, nie był przyjemny. W lotach jednak nie było przerw, za chwilę zawołano Na start! — i już wyleciał — w powietrze złościłszy szybowiec. Przyznam się, że z niepokojem śledziłam jego lot i odetchnęłam z ulgą, kiedy wylądował.

Nie można na szybowisku mieć przesądów, a jeśli je nawet ktoś ma, szybko mu one wywietrzeją z głowy. Pierwszej zaraz nocy, kiedy przyjechałam, obudziło mnie przeraźliwe wyście psa pod oknem, co jak wiadomo wszystkim, oznacza od początku świata, że ktoś umrze. Według zatem „złych omenów“ powinna byłam czempredzej związać manatki i uciekać z góry Chełm. Na szczęście nie bardzo dowierzałam psiemu przeczu-

ciu i okazało się, że nie bez słuszności, jakoś nikt nie umarł ani następnego dnia ani do końca kursu.

Już zgóry przepowiadano mi, że na pierwszych lotach będę jak przysłowiowa „tabaka w rogu“, i rzeczywiście sprawdziłam, że najwięcej emocji jest przy pierwszym „szurze“ to znaczy, kiedy szybowiec nie odrywa się w powietrze tylko sunie szybko po ziemi. Nowicjusz wtedy nie wie nic dosłownie, co się z nim dzieje. Prąd powietrza uderza w twarz i to jest jedyne wrażenie jakiego doznaje. Nie widzi nic i ze zdziwieniem spostrzega, że już stoi. A co będzie, jeśli mnie tak w powietrze „zatknie“? zapytuję siebie.

Ale powietrze okazuje się łaskawsze, z radością nagle odczuwa człowiek, że staje się bardzo lekki i że maszyna słucha każdego drgnienia jego ręki. Rzecz jasna, że początkowo lepiej byłoby dla maszyny nie słuchać, tyle głupstw robi nowokreowany pilot w ciągu 5 do 11 sekund. Szybowiec jest jednak i tak bardzo cierpliwy i jakoś zawsze wyląduje, a jeśli nawet i rozbije się, to pilotowi, sprawcy złego nic się nie dzieje, bo poczciwa maszyna amortyzuje uderzenie.

Widok kraks właśnie uczy stuprocentowego zaufania do szybowca i nic dziwnego, że na szybowisku jako legendę opowiadają „o jednym takim co z szybowca w locie na las zeskokczył“.

— I co zabił się?

— Nie, tylko wisiał, obejmując czubek sosny i wołał o ratunek, a szybowiec usiadł spokojnie na lesie“.

Wesoło jest na szybowisku i cały świat nic człowieka nie obchodzi, byle wiatr był dobry i loty były, byle polatać, to już wszystko w porządku. Nie do pozazdrośczenia jest tylko los instruktorów. Cały dzień uwaga w napięciu, nigdy nie wiadomo, co taki w powietrze zrobi. Kaźdy lot śledzi instruktor aż do

Wiosna przypomina nam o konieczności zakończenia okresu rocznej pracy. Uwieńczeniem jej mają być próby na gwiazdkę. Zdaniem Referatu Zuchowego Chorągwi Wileńskiej Harcererek — próby te odbyć się mają na wiosnę, w terenie. Wśród lasów i pól mają zuchy tysiące okazji do wykazania swego usprawnienia, tu przeżywać najsilniej program próby.

Obietnica na gwiazdkę odbywa się zwykle w jakimś bardzo uroczystym miejscu. Dziś oczy Dobrych Wrózek - kierowniczek gromad zuchowych — zwróciły się w stronę Pikieliszek. Tonąca wśród zieleni posiadłość Pana Marszałka, w której nasz Wódz tak często przebywał, w tej chwili będzie najodpowiedniejszym miejscem do tej uroczystości. Tu serca zuchowe wzruszą się najbardziej, tu też powzięte postanowienia będą najtrwalsze.

Zgodnie z postanowieniem wyruszone na wycieczkę dnia 2 czerwca. Po wysłuchaniu mszy św. pojechały zuchy autami do Pikieliszek. Za miastem na widok zieleni pól i lasów gromady zawarły niehamowaną radością. Popłynęły piosenki zuchowe w szeroki świat...

Autą zatrzymały się w drodze do Pikieliszek, aby tu po raporcie, złożonym Druhnie Antce, najważniejszej Wróźce, przystąpić do próby. Na polanie stanęło aż dwanaście różnobarwnych godeł, bo tyle gromad wzięło udział w wycieczce. Przybyło do lasu 184 zuchów.

Po raporcie zuchy podzieliły się na dwie grupy, z których jedna przystąpiła do próby na I gwiazdkę, a druga na II-gą. Grupa zdająca na I gwiazdkę podzieliła się na szereg gromadek, na czele których stały Dobre Wróźki.

W środku polany snanęła Druhna Antka, znana wszystkim zuchom z Wilna Wróźka: wyczarowała Ona różne zadania, które zuchy miały wypełniać. Cicho stały gromady, słuchając rozkazów Dobrej Wróźki. A oto ona kazała im jechać do lasu zaczarowanym pociągiem czystości. Zahuczały, zastukały koła

wagonów, zasapały lokomotywy, i czarodziejski pociąg pojechał do stacyj czystych rąk, paznokci, kolan i ubrań.

Po powrocie z krótkiej i radoszej podróży zuchy musiały wykazać się usłużnością. Rozbiegły się więc znowu gromadkami, aby wyświadczać sobie drobne przysługi: jedne drugim poprawiały kołnierzyki, inne układały porządniej chlebaki jeszcze inne czyściły ubrania, bo jak się jeden z najmłodszych zuchów wyraził „zawsze i wszędzie musimy się starać znaleźć coś do zrobienia innym“.

Później znów Dobra Wróźka najwyraźniej zaczarowała zuchy. Zamienione w małe leśne ludki zuchy rozeszły się po lesie, aby w tajemnicy gromadki ułożyć wspólne opowiadanie o zuchu, który zawsze jest wesoły i pogodny. Zdawało nam się, że szum drzew niebotycznych uspasabia dzieci do zgody i współpracy. Jedno z nich rozpoczęło, inne znowu coś dorzuciło i tak powstała opowieść o słonecznym uśmiechniętym zuchu. W związku z tem omówiona także została ogólna odznaka zuchowa, która słoneczkiem swego otoczenia zuchom być każe.

Następnie rozejrzały się zuchy wokoło i spostrzegły kolorowe, pajęczce nici rękami Dobrych Wrózek po drzewach i krzakach rozsnute. Nici te mieniły się barwami wszystkich gromad zuchowych, biorących udział w wycieczce. Zwawo rozbiegły się gromady, aby nici swojej barwy zdobywać. Karnie i prędko powróciły niosąc swój łup.

Po wykonaniu tych ćwiczeń miały zuchy zadanie indywidualne: musiały na leśnej drodze ze zgromadzonego przez siebie materiału ułożyć godło swojej gromady. Po krótkich namysłach powstał długi gościniec wilków, wiewiórek, duszków krasnoludków i innych godeł, zęczone z szyszek lub patyków ułożonych. Dziwowały się im wiewiórki prawdziwe, dziwowały drzewa i duszki w kwiatach ukryte...

Tymczasem grupa zuchów po I gwiazdce odbywała bieg na drugą gwiazdkę. Oto na zielonym tle lasu widać małe postacie o pochylonych główkach.

końca i proszę pomyśleć: widzi wszystkie błędy, wie, co z tego może wyniknąć i nic poradzić nie może.

— Daj lotkil — wyrwa się nieraz z ust instruktora i aż pięćci zaciśnie, radby polecieć i podpowiedzieć. A uczeń wraca jakby nigdy nic, ani mu przez myśl nie przejdzie, że groziło jakieś niebezpieczeństwo. Pyta z dobrą miną, czy dobrze leciał?

Uczy instruktor przykładem, słowem, żartem, a nieraz i groźbą: Jeśli pani jeszcze raz wyląduje w kapuście, to będzie na dwa dni zawieszona. Pani (to nie bylam ja) siada przejęta, dwa dni bez lotów — to straszna groźba. Obiecuje sobie, że polecie prosto. Pech jednak chce, że po chwili ni ztąd ni z owąd pod nogami widzi jar, a przed sobą fatalne pole kapusty. Za kapustą jednak dostrzega pszenicę i zbawcza myśl świta jej w głowie.

Wszystkie nauki instruktora, dotyczące lądowania przywołując do pomocy, leci nisko tuż nad fatalną kapustą, jeszcze trochę, jeszcze — nareszcie. Wylądowała pod kopką pszenicy. Zawieszenia nie było, przecież mowa była wyłącznie o kapuście, instruktor mruknął tylko: — Nic tylko jedna noga dłuższa... Wylądować krzywo to nic, ale rozbić szybowiec — to dopiero... Najpierw wszyscy rzucają się, żeby sprawdzić, czy delikwentowi nie się nie stało, zazwyczaj okazuje się, że nie, a maszyna za to w oplakany stan, zapominają wtedy wszyscy, kto ma co na sumieniu i patrzą na winowajcę krzywo. Bo rozbita maszyna — to przecież przerwa w lotach. Biedny sprawca krakry radby się schować do mysiej dziury, i prowadzi rozbity szybowiec na górę jak kondukt żalobny. Tam dostaje się ona w ręce mistrza warsztatów, temu człowiekowi nigdy nie zabrakło roboty... Przewidując to pewnie obdarzył go Bóg anielską pomocą.

Kiedy rozbito Wronę przeznaczoną do szkolenia do kategorii A — mistrz Stanienda wyciągnął C. W. 8. „Za karę otrzymanie „majkiwera“ oświadczył. Kara była stosunkowo niewielka, bo poprzeczka przed nosem, której niema u Wrony posłużyła nam do orjentowania się, ozy szybowiec leci prosto. Aby zaś kto przewracając maszynę, nie rozbił o ten „przyrząd równowagi“ swej szlachetnej głowy, mistrz umieścił na wysokości czoła — poduszeczkę.

— Dziękuję, jakby mi się ktoś wyrzwał... mrucał do siebie wbijając starannie ostatni gwoździć.

Działo się to wszystko w harcerskiej szkole szybowcowej w Golezowie, na górze Chelm na Śląsku, prowadzonej przez p. kier. Pawliczkę i instruktorów pp. Zygmunta i Miłkowskiego

W sierpniu tego roku ukończyły tam kurs następujące druhy: Wanda Sztajnbokówna uzyskała kategorię B, Halina Iwaszkiewiczówna, Lucyna Siedlecka, Marja Kannówna kategorię A i Irena Sztajnbokówna pilotka kategorii C przeszła praktykę instruktorską.

W roku następnym zapewne wiele kandydatek na pilotki przyjedzie na górę Chelm. Zaczną oczywiście od początków, to znaczy uzyskają kategorię A, umiejętność lotów ślizgowych prostych w czasie 30", potem kategorię B, loty ślizgowe z wirażami w czasie 60", wtedy już trzeba będzie wyruszyć do „wyższej szkoły“ do Bezmiechowej lub Pińczowa na zdobycie kategorii C, czyli lotów żaglowych, wyzyskujących prądy termiczne powietrza.

O wyczynach harcerzy szybowców głośno jest od czasów Jamboree, kolej teraz na szybowniczkę harcerki.

Chmurka.

Myślą, myślą małe główki nad tem, który zuch opowie druhnie o zuchu znanym z książki, bo pierwszy etap biegu zuchowego na tem polega.

Już zadanie spełnione! Teraz umówione znaki wiodą zuchy do piasku, z którego wspólnymi siłami gromad mają powstać zagrody, pałace, miasta i inne dziwy. I tu już praca skończona, ale znaki znów je gdzieś prowadzą. Wiodą krętymi ścieżkami na polanę, na której druhna Ela panuje — skoczków królowa. Chwytają zuchy za skakanki i hop, hop, skaczą wesoło. A chociaż druhna Ela wymaga tylko ośmiu sposobów, zuchy znają ich znacznie więcej.

Po skokach muszą jeszcze zuchy pokazać, jak maszerują, jak sprawnie i karnie stają w szeregach, a później ćwiczenia przyrodnicze mają im przypomnieć, że zuch jest przyjacielem wszystkiego, co żyje.

Szybko mija czas próby. Oto rozlega się sygnał na śniadanie. Po gonitwie w lesie, apetyty służą doskonale. Śniadanie urozmaica samorzutnie płynące dzielenie się wrażeniami z prób. Dzieci są zachwycone, z zapałem opowiadają o swoich wyczynach, o przeszkodach, które pomysłnie pokonane zostały. Na wieść o zbliżającym się odjeździe, serca uderzają mocno, twarze poważnieją. „Może tam w tych drogich Pikieliszkach dostanę gwiazdkę” — szepczą niejedne usta.

Szybko mkną samochody drogą usłaną gałązkami świerku. Raz poraz spotykam na drodze bramy zdobione zielenią. Tędy wieziono Prochy Matki Wodzka — Matki, którą On tak bardzo ukochał. Zadumane oczy dziecięce zdradzają, że sercom ich otwierają się tajemnice rzeczy wielkich.

Zdale widnieją już białe ściany dworu. Cicho szumią drzewa parku na powitanie małych gości. Przyjmują one dzieci z ufnością. Wiedzą, że nie zmaczą one cichej żalobnej zadumy, która czarnym kirem nad dworem powiewa. Zuchy idą w milczeniu; ostrożnie, poważnie kroczą dziecięce nóżki po tych ścieżkach, po których On tak niedawno jeszcze chodził. Park zalega taka cisza, że zarządzający, który wyszedł powitać wycieczkę, po długim poszukiwaniu dzieci tak wyraził swoje zdziwienie: „Widzę szereg aut, ale nie wiem gdzie są dzieci, nigdzie nie słychać ich głosu”.

Cóż teraz można robić innego, jak tylko słuchać, słuchać... Słuchać szmeru fal jeziora, nad którym tak często Marszałek przebywał. Słuchać szumu drzew rosnących w aleji, w której tak często On się przechadzał. I z największym wzruszeniem oglądać altanę, w której On pracował. Drzewa rosnące wkoło altany dziś jeszcze roznoszą echo myśli, która mu w tej pracy przyświecała. Polska i Polska jej na imię.

W tę wielką myśl wsłuchane i korząc się przed jej majestatem stają małe zuchy przy altanie, aby tu postanowienia swoją i obietnicy Marszałkowi złożyć. Sprawnie ustawiają się wszystkie. Zdaje się że wszystko zamiera w ciszy kamiennej, wśród której rozlega się tylko głos Antki Swidzińskiej.

„Czy postaracie się tak kochać Polskę jak Pan Marszałek”. Postaramy się! odpowiada chór głosów zuchowych.

„Czy postaracie się tak pracować dla Polski, jak Pan Marszałek? Czy postaracie się myśleć bardziej o innych, niż o sobie? Czy postaracie się być słoneczkiem w domu i w szkole? Czy postaracie się pomagać w domu mamusi i tatusiowi? Czy postaracie

się być zawsze grzecznymi? Czy postaracie się nie kapryścić?”

Postaramy się! z mocą odpowiadają zuchy.

Następuje moment złożenia obietnicy. Drżąc ze wzruszenia rozleżają się dziecięce głosy: „Obiecuję być dobrym zuchem...”

Zda się, że park cały, drzewa, kwiaty, trawy i fale jeziora szemrzą cicho a mocno: „dotrzymaj obietnicy tu w świątyni pełnej pamiątek najdroższych składanej!” Mimowoli serca nasze biją rytmem pieśni: „To nieprawda, że Ciebie już niemal!” Zuchom wydaje się w tej chwili, że Marszałek ich słucha. „Nasz Dziadek musi być tutaj” — myślą teraz małe zuchy.

I my, kierowniczkę gromad zuchowych, jednoczymy się myślą z zuchami, i my wierzymy, że duch Jego unosi się nad nami i niegasnący płomień w sercach nam rozpala...

Janina Piotrowiczówna

Lato harcerek polskich z zagranicy

Tegoroczne lato harcerek Polskich z zagranicy było bardzo ruchliwe, urozmaicone i obfitujące w przeżycia obozowe. W krajach mniejszościowych i emigracyjnych Europy odbyło się już przed Złotem Jubileuszowym Harcerstwa Polskiego w Spale — pięć a po zlocie 8 obozów i kursów różnego typu, zaś w Polsce po jednej imprezie tego rodzaju w lipcu i sierpniu, co stanowi 5497 osobodni dla 632-ch harcerek, licząc także uczestnictwo w 6 kursach krajowych przed zlotem i 5-ciu po zlocie w szkole instruktorskiej lub obozach starszyny chorągwi. Poza tem Polonia zagraniczna wzięła licznie udział w Zlocie, bo aż 460 harcerek polskich z 15 krajów obozowało z nami w Spale, co dało 5704 harcerkodni. Ponadto Chorągiew z wolnego miasta Gdańska, urządziła przed zlotem 2 obozy kursy o 810 osobodniach i brała udział w zlocie w liczbie 59 osób, co stanowi dalsze 819 osobodni. Brakowało jedynie delegacji harcerek z Jugosławii, Luksemburga, Brazylii i Związku Narodowego Polskiego Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Warunki udziału w zlocie, wzorowane na krajowych, lecz nieco ułatwione, były w zasadzie respektowane przez poważniejsze polskie organizacje zagraniczne, co dowodzi, że nie będąc zbyt wygórowanymi, zwróciły jednak uwagę komend terenowych na należyte przygotowanie do Zlotu. Wśród zespołów zagranicznych na 1-szy plan wysuwa się wyprawa harcerek polskich z Czechosłowacji pod nazwą „Ziemia Ślązka” z 4-ema drużynami zlotowymi o godłach: Góry, Odra, Szby i Zagłębie. Zewnętrznie ogólną uwagę zwracały także z Łotwy, ubrane w samodzielną płócienną mundurki; przyjemne chusty z żurawiem portowym nosiły harcerki gdańskie, a ładny rumuński haft ozdabiał chustki harcerek czerniowieckich.

Dla młodzieży polskiej z zagranicy Zlot Jubileuszowy Harcerstwa był nie tylko pełnym przeżyciem harcerskim, dającym bogate i urozmaicone wzory do naśladowania i budzącym przeświadczenie o sile ideowej i społecznej powadze Ruchu oraz duchowej z nim łączności, ale w połączeniu z II Zlotem Młodzieży Polskiej z zagranicy zlot harcerski miał w pierwszym rzędzie na celu dostarczenie mocnych

przeżyć narodowych, poinformowanie Polonji zagranicznej o Polsce współczesnej, pogłębianie poczucia przynależności narodowej i budzenie szlachetnej dumy narodowej.

Zespoły harcerek polskich z zagranicy tworzyły na zlocie samodzielne jednostki organizacyjne, żyjące własnym życiem wewnętrznym i biorące w całość pełni udział w przeżyciach zlotowych — lub też przyglądające się bardziej biernie zlotowi — w zależności od stopnia swego wyrobienia. Sprawdzianem korzyści wyniesionych przez nie ze zlotu pod względem harcerskim i narodowym był specjalny bieg zagranicznych zastępów zlotowych, w którym wzięło udział 19 zastępów z 11 państw. Przeszło 30 pytań, zadawanych zastępom na trasie, miało na celu wyrobienie w nich pełniejszego pojęcia o zlocie i ujrzenia harcerstwa na tła życia polskiego. Placówki mieściły się: pod masztem głównym na łące, obok rezydencji Pana Prezydenta, w dzielnicy handlowej przed Domkiem Mickiewicza, przy namiocie radiowym zlotu harcerek i w świetlicy chorągwi wołyńskiej. Bieg ten wzbudził duże zainteresowanie uczestniczek i sędziów z kraju.

W służby zlotowej chorągwi krajowych opiekujących, harcerki polskie z zagranicy przeważnie nie były angażowane, jedynie harcerki z Czechosłowacji przygotowały się poważnie do współpracy gospodarczej z chorągwią krakowską i mimo dużych trudności uruchomiły pralnię i fryzjernię, które niestety, były mało uczęszczane. Jako służba harcerek polskich z zagranicy dla zlotu traktowane były kioski informacyjne o kraju zamieszkania. Poza chorągwią gdańską, prowadzącą na wstępie do Wystawy 25-lecia harcerstwa propagandę znaczenia morza dla państwa i praw Polski do Gdańska, najlepiej wywiązały się w tym zakresie harcerki z Czechosłowacji, Francji i Belgii, które urządziły w namiotach całkiem ciekawe wystawy, obrazujące życie Polonji danego kraju na tle miejscowych warunków. Charakterystyczne również były wystąpienia harcerek polskich z zagranicy na scenie, stadionie i do radja, np. tradycyjny „Gaik” ze Śląska Opolskiego, „Wesele Śląskie” (cieszyńskie), inscenizowane piosenki alzackie i tp.

Najbardziej emocującym i męczącym dla harcerstwa zagranicznego był dzień 13 lipca, spędzony w Warszawie. O godzinie 5.30 rano (o czym większość zlotowiczów nie wiedziała) pociąg wiozący 400 harcerek i 600 harcerzy wyruszył ze Spawy do stolicy. Po Mszy św. na placu Marszałka Piłsudskiego przedefilowała młodzież do Zamku Pana Prezydenta, a potem w takt werbla maszerowała do Belwederu, gdzie 15-ej zakończyła się podniosła część uroczystości. Popołudniowe plainairowe nadzwyczaj udatne widowisko historyczne w Łazienkach dostarczyło wielu wrażeń radosnych i podniosłych. Powrót na stację Spawa nastąpił dopiero o godz. 1.30 w nocy. Podczas swej bytności w Kraju cała młodzież harcerska z zagranicy jeździła także do Krakowa i Sowińca, a większość zatrzymywała się po drodze w Częstochowie.

Ważnym momentem podczas trwania zlotu była również Rada Naczelna harcerstwa polskiego z zagranicy, która obradowała w dniach 15 — 17 lipca w Spale pod przewodnictwem dh. Przewodniczącego Z. H. P. woj. Grażyńskiego. Poruszyła ona szereg najbardziej palących zagadnień chwili obecnej. Na

radzie wygłoszone zostały następujące referaty: 1) Harcerstwo polskie zagranicą, 2) Harcerstwo polskie zagranicą jako czynnik wychowania narodowego (w ujęciu przedstawicieli terenu emigracyjnego i mniejszościowego), 3) Harcerstwo polskie zagranicą jako czynnik ekspansji polskiej, 4) Program prób i sprawności dla zagranicy, 5) Łączność harcerstwa polskiego z zagranicy z ZHP. Myślą przewodnią Rady było scementowanie harcerstwa zagranicznego z krajowem, do czego przyczynił się w dużej mierze Zlot Jubileuszowy Harcerstwa Polskiego i tegoroczna akcja kursowa, nastawiona świadomie na tę samą nutę programową, co współczesne nasze szkolnictwo — Polska i jej kultura.

Współpraca chorągwi krajowych z harcerstwem polskim z zagranicy w lecie 1935 roku przedstawia się cyfrowo pokaźnie, choć nie wszystkie drużyny jednakowo wyzyskały okazję zbliżenia się z drużynami z zagranicy, — w zależności może od stopnia zaobserwowania swą służbą dla zlotu. Mniejsze grupy zagraniczne dla bliższego współżycia były włączane jako zastępy lub poszczególne jednostki do drużyn krajowych, odwiedzano wzajemnie swoje obozy, wystawy i świetlice, urządzano wspólne podwieczorki i ogniska. Poza referentkami zagranicznymi komend chorągwi i t. zw. kuzynkami w ilości 26 osób, które wywiązały się na zlocie zupełnie dobrze ze swoich zadań pod względem organizacyjnym i programowym, Polska dała w kraju w lecie 21 sił instruktorskich do pomocy w kursach i obozach, a zagranicę wydelegowała w tym celu 6 jednostek kierowniczych. Czyli łącznie z odpowiednim wydziałem Głównej Kwatery, 65 osób brało udział we współpracy z harcerkami z zagranicy podczas wakacji b. r., nie licząc tych, co w różnych miastach współdziałały z wycieczkami. Pierwsze miejsca w tej akcji współpracy należą się chorągwiom które dały największą ilość ludzi do pomocy, lub wykazały najwięcej inicjatywy, są to chorągwie: śląska, łódzka, warszawska, lwowska i poznańska. Niezależnie od zlotu pomoc instruktorską dawały jeszcze chorągwie: krakowska, mazowiecka, lubelska i kielecka.

Chcąc dać do zrozumienia, co czuły zagraniczne uczestniczki zlotu, jakie miały wrażenia i jakie korzyści wyniosły ze Spawy, przytoczę opinię naszych najbliższych sąsiadek i gości z za oceanu. Harcerki z Czechosłowacji piszą m. inn.; że odniosły w Spawie nieocenione korzyści, bo zacerpnęły dużo wiadomości harcerskich, poznały siostry harcerki, kochaną Polskę, jej przedstawicieli i harcerstwa. Dobre i pełne pokrzepienia słowa przedstawicieli Harcerstwa Polskiego będą dla nich zachętą do dalszej żmudnej pracy w kraju. A Córy Zjednoczenia ze Stanów Zjednoczonych w następujący sposób formułują swą opinię o zlocie:

- „Córy Zjednoczenia”, reprezentantki stowarzyszenia „Zjednoczenia Polskiego Rzymsko Katolickiego” w Ameryce przez obozowanie na terenie Polski w Spale skorzystały bardzo wiele:
- 1) przez zwiedzanie obozów zapoznałyśmy się z różnymi sposobami obozowania oraz pionierką, ozdabianiem terenu;
  - 2) przez zwiedzenia świetlic, czytelni, regionalnych wystaw poznałyśmy nie tylko dorobek kulturalny Harcerstwa, ale i Polski;
  - 3) przez częste obcowanie z harcerstwem Polski nasza polska wymowa uległa znacznej poprawie,

- przez gawędy na ognisku zapoznaliśmy się z przeszłością Polski i jej duchem współczesnym;
- 4) przez konferencje i pogadanki z Radą Zagraniczną (czytaj: wydziałem zagranicznym GK Harcererek) i referentkami poznałyśmy dobrze organizację Harcerstwa Polskiego, za co jesteśmy Polakom bardzo wdzięczne;
  - 5) przez nauczenie się harcerskich i ludowych piosenek polskich, przez inscenizację obyczajów, tańców ludowych, przez pokazy regionalne na stadionie i w teatrze poznałyśmy i pokochałyśmy jeszcze więcej wszystko, co jest nasze — polskie;
  - 6) z rozrzewnieniem złożyłyśmy przy ognisku przy-

rzeczenie, ślubując taką samą wierność Polsce, jaką przyrzekłyśmy naszej przybranej Ojczyźnie — Ameryce;

- 7) sam pobyt na Zlocie w Spale, obcowanie z harcerstwem polskim, z którym nam było bardzo miło, dobrze i wesoło, przekonało nas, że możemy być dumne, iż jesteśmy Amerykankami polskiego pochodzenia.

Powracamy więc do Ameryki odrodzone duchowo i gotowe w każdym czasie do udzielenia pomocy rodakom naszym w Ameryce, wpajając w nich odrodzonego naszego ducha i odradzając upadły nieraz patriotyzm polski i dumę narodową.

W SKAUTOWYM ŚWIECIE

Jak spędzają wakacje skautki zagranicą?

Dokończenie

Czasy okropnie dawne obozowania letniego opisuje skautka finlandzka. Może niekoniecznie tylko najnowsze metody w różnych krajach nas interesują? W Finlandji w owe czasy były głównie drużyny szkolne, które pracowały tylko w roku szkolnym, dzięki temu „szarże” miały czas na własne szkolenie w ciągu aż trzech miesięcy wakacyj letnich. Tym sposobem pewnego razu odbył się w Finlandji pierwszy w życiu obóz drużynowych. Ow pierwszy obóz pozostał im w pamięci jako pełen słońca, przygód, lasów i jezior. Ale dla nas wygląda on nieco zabawnie. Wyobraźcie sobie, że obozowały w wielkim czterdziestopokojowym pałacu z halą do zabaw, werandą i olbrzymią kuchnią. Najcięższą pracą obozową okazało się zbieranie „chrustu” na opał do tej olbrzymiej kuchni a potem oczywiście uciążliwe zmywanie niesamowitej poprostu ilości naczyń przy tem „pałacowem” gotowaniu. W dodatku całe wieczory były poświęcone tańcom ludowym co się wówczas uważało za „istotę skautingu”. Komendantką tej obozowej awantury była przemiła osoba, zwana „Generałem” jednak wybitnie niepraktyczna. Niestety uważała że jako Komendantka musi we wszystkim dawać przykład, zarówno w cnotach skautowych jak w skrobianiu ryb np. Oczywiście kończyło się najczęściej na tem, że nagwałt wzywano dziewczynę ze wsi by dokończyła gotowania obiadu, a ta z litością spoglądała na „niedołężne miastowe panie”.

No, ale to było jak mówiłam okropnie dawno, jeszcze przed wojną. Dziś wśród cudnych jezior i lasów finlandzkich stoją w lecie prawdziwe namioty i obozują w nich prawdziwe zaradne, dobrze wysportowane, ale i praktyczne skautki.

Malownicze obozy mają jasnowłose szwedki, których najwyższym ideałem jest „być dobrą kobietą: gospodarną i pomocną, a dlatego: silną fizycznie i rozwiniętą umysłowo”. W tych dwu kierunkach: gospodarczym i sportowym idzie też głównie praca drużyn szwedzkich, do których przyjmuje się dziewczynki od lat 11-tu. Ciekawe, że takim małym nie wolno obozować dłużej jak 2 do 3 dni. Toteż drużyny skautek urządzają raczej wycieczki paro-

dniowe do obozów starszych skautek niż same obozują. Ale te wycieczki są częste i w różne strony ich pięknego urozmaiconego kraju. Bliższa nam, południowa część kraju, przedstawia rozległe płaszczyny usiane wioskami i miasteczkami, z których każdy posiada swój własny kościół z wysoką wieżą. Tui owdzie porzrucane są wiatraki. Wiele gospodarstw wygląda jak małe forteczki, powstałe z obudowanych w czworobok domu mieszkalnego i budynków gospodarczych. Większość owych starych domów ma dachy kryte słomą i ocienione wielkimi starami drzewami.

W innych częściach świata największymi ekspertkami w dziedzinie obozowania są Australijki, ale opowiadanie o nich zabrałoby stanowczo za dużo miejsca. Cały osobny artykuł trzeba by napisać o ich poprostu komfortowych urządzeniach obozowych. Natomiast bardzo nisko stoi obozowanie w Azji. Chinki, Japonki urządzają zaledwie najkrótsze biwaki. Hinduskom również obyczaj narodowy nie pozwala na częste wydalanie się z domu. A i tak jest jeszcze mnóstwo zawiłości religijnych. Są to przeważnie drużyny mieszane pod względem religijnym, mianowicie: Chrześcijanki, Hinduski i Mahometanki. Otóż np. Mahometanki wogóle nie mogą uczestniczyć w najmniejszych wycieczkach ponieważ religija zakazuje kobietom publicznie ukazywać twarzy. Hinduski urządzają krótkie wycieczki chociaż niezbyt często, ale znowuż wynikają trudności religijne z gotowaniem. Pożywienia i naczyń, w których ma być przygotowane jedzenie dla dziewcząt kasty bramińskiej niewolno nikomu dotknąć.

A jednak mimo różnicę kultów, narodowości a nawet ras jest jedna rzecz, która te wszystkie obozy łączy i czyni skautowemi, to: wieczorne ognisko z piosenkami obozowemi.

Marol.

PO ZLOCIE

Wystawa

Dużo się w Spale mówiło o wystawie złotowej. Jedni nieliczni entuzjastowali się wystawą, podnosząc jej walory artystyczne, drudzy — najliczniejsi może — przyznawali pobłażliwie wysoki poziom artystyczny wystawie, ale mieli silne zastrzeżenia co do jej harcerskości, trzeci uważali poprostu, że wystawa w tem ujęciu chybia swego celu t. j.

zademonstrowanie 25-letniego dorobku Z. H. P. Słyszałam takie zdania, że za mało było prac harcerskich na wystawie, że była to wystawa afiszów nie harcerzy, że strona artystyczna zabijała treść harcerską, że... i t. d.

Chciałabym rozpatrzyć wszystkie te trzy stanowiska po kolei najpierw z punktu widzenia harcerskiego, następnie artystycznego.

Zarzut nieharcerskości zrodził się chyba z powodu ograniczonej ilości eksponatów — wyrobów harcerskich.

Nie sędzę, aby wystawa zyskała na „harcerskości”, gdyby zatrzesiono ją kramikami, totemami, pismami harcerskimi i modelikami obozów, jak to jest u nas w zwyczaju. Nadmiar tego rodzaju eksponatów, tak często spotykany na naszych wystawach, tworzy chaos drobnych, mało efektywnych dla neutralnego widza przedmiotów i przyczynia się nietylko do harcerskiej atmosfery, ile do bałaganu. Przypominam sobie dokładnie, że przy urządzaniu wystawy harcerskiej w czasie Kongresu Wychowania Moralnego w Krakowie — artyści profesorzy Szkoły Sztuk Zdobniczych łamali ręce nad obfitością i poziomem estetycznym eksponatów, które im gwałtownie wpychano gwoli 100%-owego uharcerzenia wystawy.

Ciekawe za czym tęsknili i czego brakowało na wystawie tym, którzy zarzucali jej nieharcerskość?

Kopciuszek? chorągiewek zastępów? czy ozdóbek z kory brzoźowej? bo wyroby harcerskie były, kramiki były, fotografie były, a wyroby pionierskie obozowe zgromadzono w lesie na specjalnej wystawie w podoboże śląskim, gdzie było dla nich odpowiednie miejsce.

Dobrze zorganizowana wystawa — bez względu na to, kto ją urządza i jakim celom służy — musi odpowiadać paru elementarnym warunkom: 1. musi być przejrzysta i zrozumiała dla widza, 2. elementy najistotniejsze dla wystawy muszą być wysunięte na plan pierwszy, 3. należy unikać przeładunku eksponatami, gdyż rozproszkowie to uwagę widza i nie pozwala na zorientowanie się w całości. Nie wydaje mi się, aby wystawa jubileuszowa nie odpowiadała któremu z tych warunków. Dzięki pomysłowym i b. ekspresyjnym dekoracjom eksponaty harcerskie nie zatracają się, nabierają wyrazu i w swoisty sposób przemawiały do widza, oddając wiernie i żywo całość naszego obecnego życia harcerskiego.

Nie pominięto chyba w I. sali ani jednej możliwości z naszych harców w izbie, w polu, w domu i t. d. Gdy ktoś zainteresowany obecnym stanem organizacji zapragnął dowiedzieć się coś nieoś o jej początkach, następna sala znów w sposób jasny i zrozumiały tłumaczyła pochodzenie i początki skautingu w Polsce. Trzecia sala — rzecby można: rycerska sala — opowiadała o pierwszej próbie ogniowej naszej organizacji, o udziale w walkach niepodległościowych. Tłumaczyła skąd, jak i dlaczego jesteśmy spadkobiercami idei i hasła Wodza Narodu. Sala Mauzoleum wywiera potężne wrażenie. Obserwujemy publiczność. Wszyscy mimowoli zniżają głos, panowie sięgają do czapek. Ludzie oglądają sztandary, liczą pojowiska. Chciałoby się klęknąć i modlić. Wiecz-

ny odpoczynek?? nie. O siłę i hart taki, jaki mieli ci wszyscy, których imiona wypisane są tu stokrotnie słowami „Za Polskę”. Tu każdy nawet największy laik poczuje mimowoli szacunek i podziw dla naszej organizacji. Sala ostatnia jest uzupełnieniem sal poprzednich.

Najbardziej miarodajnym, jeżeli chodzi o ogólny efekt wystawy, mogą być zdania ludzi kulturalnych, a stojących poza organizacją. Widziałam ludzi takich. Wychodzili z wystawy zachwyceni pod dominującym wrażeniem potęgi i bogactwa naszego dorobku 25-letniego. I znów muszę stwierdzić, że wrażenie powyższe było wywołane nie samymi sztandarami, wyrobami harcerskimi, fotografją, książką czy statystyką, ale też odpowiednim montażem wystawy i dekoracjami.

Złot sam w sobie nastęrczał takie mnóstwo wrażeń wzrokowych czy to w pokazach i widowiskach, czy poprostu w samym falowaniu tysięcznego międzynarodowego tłumu, że taki twór, jak wystawa stała, nieokraszona ani tańcem, ani śpiewem, ani żadnym mchem przeszłaby niepostrzeżenie, jako jeden z tych pięknych drobnych, szarych incydentów, których tyle mieliśmy w Spale. Gdyby właśnie nie dekoracje, które w sposób bardzo umiejętny zdobywały uwagę widza, skupiały myśl jego na pewnej idei i zapadały mu głęboko w pamięć.

Uważam za bardzo trafne pociągnięcie ze strony inicjatorów wystawy, że nie pozwolono sparataczyć tej tak ważnej dla idei Złotu placówki i że oddano montaż wystawy odpowiednim ludziom harcerzom - artystom.

Z punktu widzenia artystycznego wystawa dawała prawdziwą „uczcie duchową”. Pomysłowość, świetne opanowanie nowoczesnych technik malarstwa dekoracyjnego, szeroka skala ekspresji od figlarnych uśmiejchów Kazika zuchowego aż po spizowe tony walk o niepodległość, wreszcie głębokie wczucie się i wmyślenie w treść życia harcerskiego — wszystko to razem dawało całość naprawdę nieprzeciętną i zasługującą na wyróżnienie. Jeżeli dodamy, że były to prace harcerzy, że ludzie ci czerpali natchnienie nie z artykułów o harcerstwie, nie z powierzchownych obserwacji, ale z własnych najszczerzych przeżyć harcerskich, to z prawdziwą radością stwierdzimy po Zlocie, że w organizacji naszej mogą zmieścić się i żyć twórczo umysły nieprzeciętne obok całkiem przeciętnych, indywidualności artystyczne obok najbardziej prozaicznych i ścisłych — wszyscy ludzie dobrej woli.

Chciałabym przy tej okazji poruszyć jeszcze kwestię poziomu artystycznego i estetycznego rozmaitych naszych imprez i wyrobów wogóle. Śmiało twierdzą na podstawie obserwacji rozmaitych harcerek „artystek” i ich działalności, że pod tym względem wiele pozostaje do życzenia zwłaszcza w mniejszych środowiskach.

Kształcimy nasze zmysły wzroku, słuchu, węchu, spostrzegawczości, szybkości orientacji i t. d.

A gdybyśmy tak spróbowały większą niż dotychczas wagę przywiązywać do kształcenia smaku i poczucia estetycznego w nas samych i naszych dziewczętach?

Gdybyśmy tak spróbowały spojrzeć na nasze wyczyny „artystyczne” okiem nie megalomana, rozmiłowanego w swej organizacji, ale zwykłego człowieka kulturalnego ?!

Myszę, że tak „rzut oka” unieszkodliwiłby zawnazsu niejedną imprezę artystyczną harcerską i przysporzyłby nam z pewnością wiele szacunku i uznanie u społeczeństwa. *Ewa Harsdorf.*

Z ŻYCIA HARCERSTWA

BUCZE

Komunikat L. XXV. za miesiąc wrzesień 1935 r.

- I. Kursy i kolonje.
Do dn. 12.IX 1935 r. trwała przerwa w kursach i kolonjach. Dn. 12.IX przyjechała kolonja 50 dzieci z Wielkich Hajduk na poziomie zachowowych. Kursu niema, z dziećmi pracują Buczanki.
- II. W czasie przerwy przeprowadzono remont w domu: odnowiono górne sypialnie, dolne, świetlicę, czytelnię, kuchenną klatkę schodową, oraz hol. Odnowiono ogólnie mtr.² 1.314.60 roboty klejowej, meble w sypialniach: 50 łóżek, 50 nocnych szafek, 8 szaf, 8 stołów, 30 taboretów. Kuchnia przygotowała przetwory owocowe na zimę: soków 185 litrów, dżemów 80 kg., konfitur 28 kg., powideł 148 kg., powideł 148 kg., rydzów kiszonych 40 kg.
- III. Hufiec Buczański rozpoczął pracę.
- IV. Budowa: 1) Na folwarku wyciągnięto mury pralni mtr.² 82.28 i zrobiono wykop pod kotłownię. 2) Ułożono chodnik z płyt betonowych własnego wyrobu dookoła prewentorium i przejście do piwnicy i do głównego gmachu mtr.² 89.36. Ułożono ściek betonowy mtr. 138.50

Józefina Łapińska

Komendantka
Harcerskiej Szkoły Instruktorskiej
na Buczu.

Dom harcerski.

Akcja Budowy Domu Harcerskiego im. Michaliny Mościckiej w Warszawie rozwija się w dalszym ciągu pomyślnie.

Mury sięgają już drugiego piętra.

Komitet uchwalil budowę trzeciego piętra w skrzydle harcerzy, gdzie mieścić się będzie obszerne schronisko, natryski, urządzenia gospodarcze oraz kilka pokoi na mieszkania dla instruktorów.

Harcerstwo dotychczas wpłacało na cel budowy ze sprzedaży znaczków XXV-lecia dużych i małych, po 30 i 50 gr. oraz kółek do chustek z żubrem i lilijką, w cenie 50 gr. Nabywać je można w Komitecie Głównym, Warszawa, Zielna 35 m. 9. konto P. K. O. 29966.

Harcerze budują szybowce.

Harcerskie warsztaty szybowcowe Głównej Kwatery Harcerzy przystąpiły do budowy trzech nowych szybowców kadłubowych—wyczynowych typu CW 5/35 Bis oraz dziesięciu szybowców szkolnych Wrona Bis.

Nowe szybowce wzbogacą harcerski tabor lotniczy, przy czym szybowce kadłubowe przeznaczone będą do lotów rekordowych, pozostałe do cwiczeń szkolnych w harcerskich ośrodkach szybowcowych.

Komunikat Zarządu „Gniazda Tatrzańskiego” za miesiąc wrzesień 1935 r.

1. W połowie września funkcje higienistki w Gnieździe i w Ośrodku Zdrowia — objęła drużna Stanisława Chocianowska drużynowa z Kalisza.

2. Odwiedzili „Gniazdo” następujący członkowie Zarządu zamieszkałi poza terenem: Dr. Jadwiga Zienkiewiczówna i dh. Bronisław Kozłowski.

3. W dniu 15. IX odbyło się w Kościelisku uroczyste rozpoczęcie roku harcerskiego, na program którego złożyła się Msza św. odprawiona przez ks. Proboszcza Piotra Drożdżika i ogniska urozmaicone występami. Okolicznościową gawędę przy ognisku poprowadziła przewodnicząca K.P.H dh. Bujwidowa.

4. Kuchnia pracuje intensywnie przygotowując przetwory na silniejszy okres zimowy.

5. W „Gnieździe” jest osób 9. Są jeszcze wolne miejsca.

6. Wpłynęły następujące dary: Dr. J. Zienkiewiczówna 20zł.

Ks. Jan Humpola

Prezes Zarządu „Gniazda Tatrzańskiego”
harcemistrz Z. H. P.

Ogłoszenia:

1. Poszukiwana jest do „Gniazda Tatrzańskiego” drużna do prowadzenia kuchni od zaraz. Zgłoszenia przysyłać należy do drużny Dr. Alicji Landaówny. Kościelisko ad Zakopane „Gniazdo Tatrzańskie”.

2. Zarząd „Gniazda Tatrzańskiego” prosi o zgłoszenie się pod adresem drużny Dr. J. Zienkiewiczówny, Świder pod Otwockiem, ulica Majowa Nr. 12 „Dom Zdrowia” drużny i drużów chorych lub podejrzanych o gruźlicę, a pozostających poza leczeniem.

KSIĄŻKI

„Harcerstwo” Organ Harcerstwa Z. H. P.

W całokształcie ruchu harcerskiego, potężniejszego niemal z dnia na dzień i zyskującego coraz większe znaczenie tak w dziedzinie wychowania jak i w dziedzinie zagadnień społecznych, dał się zauważyć od dłuższego czasu brak pisma któreby w ścisły, naukowy sposób oświetlało ruch harcerski, któreby racjonalizowało i ujmowało skauting pod szerokim kątem naszych potrzeb tak w zakresie wychowania jak i w zakresie spraw dotyczących naszego życia kulturalnego.

Potrzebie tej stało się zadość przez stworzenie kwartalnika p. t. „Harcerstwo” jako organu Naczelnictwa Z. H. P.

Dotychczas ukazało się 6 numerów przynoszących analizę treści pedagogicznych i metodycznych, ideowych i społecznych harcerstwa.

Ostatni numer (Rok II Nr. 2) przynosi na pierwszym miejscu wybór myśli Marszałka Piłsudskiego. W drugim zaś podstawowym artykule dokonano oświetlenia trudnego, a zawsze aktualnego zagadnienia starszego harcerstwa. Autor przedstawił historję poglądów na ruch starszo-harcerski poczem dał jasny i szeroki wyraz swojego zapatrywania się na starsze harcerstwo, który można uważać za wytyczne programowe i ideowe ruchu starszo-harcerskiego.

Wspomnienia pośmiertne o Kazimierzu Wyrzykowskim kończą część artykułową numeru. Jest to nietylko świetny szkic życiorysu tego wybitnego człowieka, który pośredniczył w przekazaniu najlepszego dorobku myśli i pracy szkolnej harcerstwa, — ale przedewszystkiem bardzo cenny przyczynek do historii harcerstwa jak również historii Sokoła i wychowania fizycznego w Polsce.

Z ważniejszych zagadnień poruszanych dotąd w „Harcerstwie” wymienić należy „Psychologiczno-pedagogiczne podstawy harcerstwa, w której to pracy autor obeznany z literaturą psychologiczno-pedagogiczną nietylko analizuje skauting ze stanowiska psychologii pedagogicznej, lecz daje też jego charakterystykę na tle współczesnych prądów wychowawczych i zdobyczy socjologicznych.

W artykule p. t. geneza polskiego skautingu rzucone zostało światło na początki harcerstwa.

Myśli dotyczące tworzenia światopoglądu harcerskiego, oraz tworzenie przewodniej myśli społecznej dokoła której skupiałaby się praca starszo-harcerska znajdujemy w obszernym artykule p. t. „Światopogląd — Ideologia — Prawo”.

W każdym prawie numerze z tych, które się dotychczas ukazały, poruszana jest też sprawa stosunku harcerstwa do szkoły ujmowania nie tylko ze strony wychowawczej, ale także metodyczno-dydaktycznej i programowej.

Znajdujemy również próby rozwiązania aktualnego w harcerstwie, zagadnienia harcerstwa wiejskiego i stworzenia programu pracy harcerskiej dostosowanego do potrzeb młodzieży wiejskiej.

„Harcerstwo” z pożytkiem może służyć nie tylko gronu starszyny harcerskiej, ale każdemu kogo sprawa wychowania i kultury społecznej interesują.

„Krag Rady” Aleksander Kamiński. Nakładem „Na Tropie”, Katowice 1935 r. Cena zł. 4.—

„Krag Rady” jest trzecim tomem trylogii wychowej A. Kamińskiego. W 1-szym tomie p. t. „Antek Cwaniak” — i autor zapoczątkowuje akcję wychową wprowadzeniem w treść w metodę zabaw i zbiórek ruchowych, 2-gi tom p. t. „Księga Wodza Zuchów”, jest zbiorem licznych ćwiczeń i zabaw ruchowych. Wreszcie autor dla wyczerpania tematu wydał ostatnio „Krag Rady”, aby wykazać, czego się po zabawach ruchowych spodziewać należy i jakich szukać sposobów, aby wyciągnąć z nich maksimum pożytku. Autor zdobył bardzo bogate doświadczenie, prowadząc od wielu lat liczne kursy zuchowe. Wszystkie swe spostrzeżenia i dorobek pracy tych kursów umieścił w „Kregu Rady”, który jest bogatym zbiorem gawęd dla instruktorów ruchowych i omawia zasadnicze problemy wychowania. „Krag Rady” pisany jest z włościwą A. Kamińskiemu werwą i temperamentem, to też zaciekawia czytelnika i do ostatniej strony utrzymuje go w napięciu tego zainteresowania.

Z POLSKI

Tydzień szkoły powszechnej. Zorganizowany w pierwszych dniach października r. b. Tydzień budowy szkół powszechnych, pomyślany był przede wszystkim jako propaganda Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych. Od ilości bowiem członków tego Towarzystwa, placących stale niewielką składkę (4 zł., płatne w ratach po 40 gr.), zależeć będzie w dużej mierze ilość nowowytbudowanych w najbliższym czasie budynków szkolnych. Podczas Tygodnia zorganizowane zostały zebrania propagandowe dla rodziców. Uruchomiono również szereg punktów zapisów na członków T-wa. Dn. 6.X ulicami Warszawy przedfilowało kilka tysięcy młodzieży szkolnej ze sztandarami i propagandowymi transparentami. Poza tem zorganizowano szereg imprez dochodowych na cel budowy szkół, oraz sprzedaż znaczków, chorągiewek i nalepek. W teatrach, kinach i innych lokalach publicznych odbywała się kwesta.

Ku czci wielkiej uczonej. Przed Instytutem Radowym w Warszawie wzniesiony został pomnik Marji Curie-Skłodowskiej,

dłuta Ludwika Nitschowej. Równocześnie plac przed Instytutem Radowym otrzymał nazwę placu im. Marji Curie-Skłodowskiej.

Policjantki. Policja kobieca w Polsce, istniejąca już od roku 1925, nie tworzyła nigdy oddzielnej organizacji, lecz zrównana w prawach i obowiązkach z policją męską, miała sobie powierzone niektóre działy pracy. Obecnie kobiety-policjantki otrzymały mundury a zakres ich pracy rozszerzono, powierzając im sprawy nieletnich. Oprócz patrolowania miasta, należy do nich również prowadzenie świeżo otwartej izby zatrzymań dla nieletnich przestępców. Izba ta ma zapobiec przebywaniu zatrzymanych dzieci w Komisariatach, między dorosłymi przestępcami.

„Bobo”. Jednym z ostatnich wyczynów polskich konstruktorów jest najmniejszy silnik lotniczy świata. „Z. F. Bobo”, zbudowany przez inżynierów Zalewskiego i Falkiewicza. Jest to silnik o mocy 10 Koni, ważący zaledwie 16 kg., opracowany i wykonany całkowicie w kraju. „Bobo” ma być w przyszłości przeznaczony dla szybowców.

Koniec Challenge’u. Międzynarodowy Związek Lotniczy (F. A. I.) na zjeździe w Dubrowniku postanowił nie organizować już więcej Challenge’u. Wszystkie państwa, biorące dotychczas udział w tych zawodach, uznawały dużą wartość Challenge’u jako sprawdzianu postępu technicznego w lotnictwie i sprawdzianu wykszolenia lotniczego w poszczególnych krajach, doszły jednak do wniosku, że sumy, wydane na konstruowanie niewielu wspaniałych maszyn specjalnie dla celów Challenge’u, mogą być lepiej użyte na podniesienie ogólnego poziomu lotnictwa sportowego. Puchar Challenge’u jednomyślnie przyznano Polsce, jako dwukrotnemu ostatniemu zwycięzcy.

Zawody szybowcowe w Ustjanowej.

We wrześniu roku bieżącego odbyły się w Ustjanowej pierwsze w Polsce zawody szybowcowe na górze Żuków w Ustjanowej. Zawody pod kierownictwem pułkownika Stachonia dały wyniki nadzwyczajne. Zawodnikami byli najznakomitsi piloci szybowcowi z całej Polski, wśród nich trzy kobiety: Marja Younga, Wanda Modlibowska, Krystyna Ganowiczówna i Maćkowska. 9 pilotów uzyskało warunki do kategorii D (najwyższej), ustanowiono parę rekordów, Marja Younga rekord wysokości 2.230 m. i długości lotu 44,6 km. Porucznik Włodarkiewicz — rekord wysokości 2.630 m. Zbigniew Oleński — rekord długotrwałości lotu 20 godz. i lot nocny 11 godz. 15

Prócz tego wiele jeszcze było pięknych wyczynów podczas pobytu 28 asów na dwutygodniowych zawodach w Ustjanowej.

TREŚĆ NUMERU:

Trzeba w pracy tworzyć potęgę wyzwolonej Polski... — M. Grażyński str.	1
Praca instruktorska:	
Kształcenie starszyny w harcerstwie żeńskim — J. Łapińska	2
Z refleksyj po obozie dla drużynowych — Stary Bosman Sternikow	5
Wycieczka zuchów do Pikieliszek — Janina Piotrowiczówna	5
Odcinek	
Na górze Chelm — Chmurka	5
Łato harcerce polskich z zagranicy	7
W skautowym świecie:	
Jak spędzają wakacje skautki zagranicą? — Marol	9
Po zlocie:	
Wystawa — Ewa Harsdorf	9
Z życia Harcerstwa:	
Bucze. Harcerze budują szybowce. Komunikat Gniazda Tatr.	11
Książki i Pisma — Ewa Grodecka	11
Z Polski	12

Ceny ogłoszeń jednorazowo: $\frac{1}{4}$ kol. zł. 200 — $\frac{1}{2}$ kolumny zł. 100 — $\frac{1}{4}$ kolumny zł. 60 — $\frac{1}{8}$ kolumny zł. 35 — $\frac{1}{16}$ kolumny zł. 20. — Przy ogłoszeniach wielokrotnych ceny niższe.

UWA GA: Wszelką korespondencję oraz artykuły prosimy kierować pod adresem:

GŁÓWNA KWATERA ŻEŃSKA, MYŚLIWIECKA 3/5.

P R E N U M E R A T A .

Rocznie zł. 5.— z „Wiadomościami Urzędowymi” Z.H.P. zł. 7.—
Półrocznie „ 2,50 „ „ „ „ „ 3,50
Kwartalnie „ 1,25 „ „ „ „ „ 1,75
Cena 1 numeru „Skrzydeł” 50 gr.
Cena 1 numer z „Wiadom. Urzęd.” 70 gr.

Rocznie wychodzi 12 numerów.

Adres Redakcji i Administracji: Główna Kwatera Żeńska Z.H.P. Warszawa, Myśliwiecka 3/5, P. U. W. F. Konto P. K. O. 21.850.

KOMITET REDAKCYJNY: Zofja de Callier, Natalja Eychhorn-Hiszpańska, Ewa Grodecka, Marja Kannówna, Jadwiga Lindnerówna, Karolina Lublinerówna, Władysława Martynowiczówna, Zofja Namitkiewiczówna, Marja Skokowska-Rudolfowa, Helena Śliwowska, Marja Uklejska, Jadwiga Wierzbiańska.

Komitet Redakcyjny pod kierunkiem Ewy Grodeckiej. Redaktor odpowiedzialny: Karolina Lublinerówna. Wydawca w imieniu Gromady Instruktorów Harcerskich i Głównej Kwatery Żeńskiej Z. H. P. Jadwiga Lindnerówna.